

ності, гендерної чутливості;

- здійснення майбутніми вчителями іноземної мови самодіагностики гендерних характеристик власної та іншої особистості (учня/учениці) та гендерної експертизи уроків, виховних заходів, навчально-дидактичного забезпечення;

- проектування уроків гендерної рівності та нестандартних виховних заходів з гендерної тематики.

За результатами педпрактики майбутні вчителі-філологи виявили:

- усвідомлення досвіду трансляції гендерних стереотипів й закріплення дискримінації за ознакою статі в навчально-виховному процесі, а також джерел вияву власних гендерних схем;

- можливість застосування різних стратегій гендерного підходу в освіті;

- навички здійснення гендерного аналізу змісту освіти (підручників, посібників) й гендерної експертизи уроків та виховних заходів;

- професіоналізм у здійсненні функцій професійної діяльності класних керівників як педагогів-гендерологів;

- опанування інноваційних технологій гендерного виховання учнів.

Список використаних джерел

1. Железняк О. В. Технології гендерного виховання як основа набуття професійної компетентності сучасного педагога / О. В. Железняк // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Педагогіка: зб. наук. пр. / [гол. ред. Л. П. Клименко]. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – Т. 136. – Вип. 123. – С. 59–64. 2. Цокур О. С. Щодо здобутків і перспектив розвитку гендерних досліджень в галузі теорії і методики професійної освіти майбутніх фахівців / О. С. Цокур // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2005. – Вип. 9–10. – С. 5–10.

Т. А. Купцова

ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Сучасне українське суспільство знаходиться на шляху демократичного розвитку. Як відомо одним із основних принципів демократичного суспільства є визнання рівних прав чоловіків і жінок в усіх галузях і створення умов їх реалізації. І тільки виховання, яке ґрунтується на рівності статей, здатне сформувати егалітарну свідомість у майбутніх громадян. Без гендерної освіти такі риси як незалежність, критичне мислення, толерантність неможливо виховати, а без цього неможливо сформувати гармонійні гендерні відносини.

До соціальних протиріч українського суспільства слід віднести те, що в умовах ринкових відносин з одного боку відкриваються великі можливості для самореалізації особистості, а з іншого, високий коефіцієнт незатребуваності творчого потенціалу великої кількості людей. Особливо чітко це протиріччя проявляється у жіночому соціумі. Опозиція жіночого і чоловічого становиться опозицією природного і культурного і, як стверджують дослідники, в усіх суспільствах жінки розглядаються як частина природи і розміщуються поза історичним часом і простором культури, а чоловіки, як частина культури, живуть в історії, «втілюють людське». Те, що роблять жінки за межами домашньої сфери, девальвується, тому, що це роблять жінки, але це не обумовлено природою, а сконструйовано культурно.

Розглядаючи питання, як культурне перетворюється в природне, дослідниками вказується, що андроцентричні технології виконують дві функції. Перша полягає в тому, що вони розміщують чоловіків і жінок в нерівне соціальне положення. Чоловіки мають більше можливостей отримання професійних навичок і гарної освіти, просування по службі і отримання влади. Все це супроводжується щоденним соціальним досвідом чоловіків і жінок, що обумовлює різні шляхи витлумачення реальності. Друга полягає в тому, що ці андроцентричні соціальні технології стосуються всіх учасників соціального життя – чоловіків і жінок, а також їх спостерігачів – дітей. Спостерігаючи, діти усвідомлюють, що чоловіки – це привілейована

стать, їх перспективи набувають переваг. Жінкам, навпаки, відводяться незначні другорядні ролі. Такий андроцентричний підхід передається із покоління в покоління в галузі освіти та виховання. Діти отримують гендерно-поляризовану інформацію прямо і опосередковано; на метарівні їх вчать розглядати соціальну нерівність через гендерно-поляризовану лінзу. В культурі, яка андроцентрично сприймає жінок в межах їх репродуктивної і побутової функції, жінці не потрібно бути високоосвіченою, в інтелектуальному плані їй потрібно знати «міру» [5, с.64-65].

Мета гендерного підходу в освіті деконструкція традиційних культурних обмежень розвитку потенціалу особистості залежно від статі.

Організація вишів відображає гендерну стратифікацію суспільства і культури в цілому, демонструючи на своєму прикладі нерівний статус жінок і чоловіків, гендерну стратифікацію педагогічної професії, гендерну асиметрію педагогічних кадрів і навчання студентів. Сьогодні жінки у вищих навчальних закладах представляють багаточисленну групу викладачів і наукових кадрів, що свідчить про фемінізацію науки, шкільної і вищої освіти. «Інша закономірність полягає в тому, що частка чоловіків-педагогів зростає від нищого до вищого ступеня освіти: мінімум чоловіків працюють учителями початкової школи, трохи більше їх з'являється у старшій школі, а ще більше у середній спеціальній та вищій ланках освіти» [2, с.139]. Відмічається, що попри той факт, що більшість шкільних викладацьких посад займають жінки, керівні посади отримують пропорційно рідше. За даними Міністерства освіти і науки 2013 року, жінки обіймають 63% директорських посад у загальноосвітніх школах (супроти 27% чоловіків на цих посадах), в той час як шкільні викладацькі колективи на 85-99% складаються із жінок [2, с.139]. Учителі-чоловіки швидше і частіше отримують адміністративні посади директора, керівника відділу освіти. Гендерна асиметрія виражається і у представленості жінок серед професорів, наукових кадрів вищої ланки і керівників наукових підрозділів. Так серед докторів наук 77,4% - чоловіки, а 22,6% - жінки; серед кандидатів наук 54,3% - чоловіки, 45,7 - жінки [3, с.57-58]. Стримуючими факторами являються менталітет суспільства і «подвійна зайнятість», характерна для жінок (робота+сім'я). А ректорок вишів майже не знайти, «значну меншість становлять проректори, деканки, завідувачки кафедр» [2, с.139]. Чоловіки перевищують у верхніх ешелонах освітньої піраміди [4, с.263]. Ольга Плахотнік слушно наголошує, що механізмом генерування являється і горизонтальна гендерна сегрегація що закріплює сфери жіночої і чоловічої діяльності. Вона вказує, що за українською статистикою найвищою є частка жінок серед осіб із вченими ступенями в галузях психології (74%), мистецтвознавства (73%), філології (72%), педагогіки (68%). Найменше жінок у національній безпеці, технічних науках, фізико-математичних науках. Не можна не погодитись з висновком дослідниці, що гендерна вертикальна і горизонтальна сегрегація вже вбудована в систему освіти й наочно демонструє студентству, як влаштований ринок праці, що на них чекає [2, с.140-141].

Щодо наукової підготовки кадрів гендерна асиметрія проявляється в тому, що серед аспірантів жінок і докторантів переважають також чоловіки. Причини не у відсутності інтелекту у жінок, вони криються в материнстві жінок і в тому, що жінка-педагог змушена підробляти в умовах економічної нестабільності.

Дослідники гендеру на обширному фактичному матеріалі доводять, що, по суті, немає фундаментальних вроджених відмінностей в когнітивних особливостях чоловіків і жінок. Існуючих же відмінностей недостатньо, щоб обґрунтувати традиційну гендерну нерівність системи освіти та ринку праці. Створена гендером особистість – це не набір фемінінних чи маскуліних характеристик, це процес створення реальності, який і вибудовує ці характеристики. Протиставляючи чоловіче та жіноче, яке імпліцитно означає позитивне і негативне, маскуліність і сьогодні асоціюється з «інструментальністю», з опорою на процеси пізнання в виборі роботи і вирішенні проблем, а фемінінність – з експресивною орієнтацією, емоці-

ями, турботою про дітей. Дослідниця гендерних стереотипів Т. І. Власова підкреслює, що потенціал особистості індивіда обмежений гендерними стереотипами вже до того моменту, як він досягає зрілості [1, с.112]. Можливості людини, включаючи й освітні, підпадають під класифікацію на основі гендеру. В гендерно-паритетному суспільстві сприйняття людини незалежно від гендеру повинно відбуватись як творчий конструктивний процес, не обмежуючи потенціал жінок в освіті і науці. Якщо проблема гендерного паритету не буде вирішена в системі освіти, то стереотипне витіснення жінок в маргінальній сфері праці буде як і колись являтися тим процесом, котрий формує поведінку молодих людей і котрий не відповідає нормам сучасного демократичного суспільства. В цьому ключі дуже важливою є гендерна освіта кадрів. Основним напрямком роботи в галузі гендерної освіти в Україні є підготовка вчителів, викладачів, батьків, щоб вони, використовуючи набуті знання, могли кваліфіковано обговорювати з молоддю проблеми гендерних стереотипів, ролі і місця статей в суспільстві, а також, проблеми статевого виховання. Звичайно, певні досягнення в цьому плані є: відкриваються центри гендерних досліджень, вводяться в сферу освіти гендерні курси, проводяться гендерні конференції як засоби професійного взаємообміну в академічному товаристві, збільшується кількість студентів, які працюють над гендерною проблематикою, проявляють інтерес до проблем гендеру, але просвітньої діяльності проводиться ще недостатньо.

Список використаних джерел

1.Власова Т.І. *Формування гендерних стереотипів в західноєвропейській філософії* / Київ. – Генеза, 2006. – 289 с. 2.*Гендер для медій.* / За ред. Марії Маєрчик, Ольги Плахотнік, Галини Ярманої. – К.: «Критика», 2013. – 216 с. 3.*Жінки і чоловіки в Україні / Статистичний збірник.* – К. 2012 – 120 с. 4.Киммел М. *Гендерное общество* / Пер. с англ. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2006. – 464 с.5.Купцова Т. А. *Ментальність чоловіків і жінок в аспекті теорії соціобіологічного есенціалізму* Збірник наукових праць «Антропологічні виміри філософських досліджень». Випуск №1. – Дніпропетровськ: ДНУЗТ, 2012. –С.63-67.

М. М. Альохін

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Початок III тисячоліття знаменується стрімким протіканням в Україні глобалізаційних процесів – неперервної, багаторівневої, багатомірної пришвидшеної інформаційними технологіями уніфікації економічних, правових, політичних норм та дій, стандартизації технічних, політичних та соціальних процедур [1, с. 182].

На думку С.В.Сидоренка, глобалізація – це процес становлення глобального суспільства та глобальної людини, інтеграція народів та держав у єдиний простір, що в результаті призводить до змін у найважливіших соціальних інститутах сучасної цивілізації, змінює роль держави, цінності свободи та демократії [5].

Р.Робертсон та А.Аппадурраї вказують на те, що глобалізація економічної активності супроводжується культурною глобалізацією, в рамках якої об'єктом даного процесу стає й освіта. Головними складниками глобалізаційних процесів у загальноосвітньому навчальному закладі є інтернаціоналізація освіти, забезпечення міжнародної якості, підприємницькі підходи до функціонування освіти, інформаційні й комунікаційні технології та віртуальні навчальні заклади, перехід до нової моделі управління, що базується на демократії та рівноправності усіх суб'єктів навчально-виховного процесу. Останнє на практиці втілюється у впровадженні системи державно-громадського управління освітою [6].

У Національній доктрині розвитку освіти України вказано, що «сучасна система управління освітою має розвиватись як державно-громадська, вона повинна враховувати регіональні особливості, тенденції до зростання автономії навчальних